

«Ta sõnad põlesid kui tuli öös...»

Riedrich Reinhold Kreutzwald, eesti rahvusliku kirjanduse rajaja, folklorist ja valgustaja-demokraat sündis 175 aastat tagasi Virumaal Kadrina kihelkonnas Jõepere mõisa lähedal Ristmetsa vabadikukohal. Tema isa, perekonnanimeta pärisori Juhan, oli mõisa kingsepp.

Tulevasele kirjanikule anti koolipõlves sünnikoha järgi nimeks saksapärane perekonnanimi Kreutzwald, ta ise aga kasutas sageli oma tööde all nii eestipäraseid eesnimisid kui ka perekonnanimena sünnikoha rahvapärast nimetust — Vidri Rein Ristmets.

Oma kirjandusliku, publitsistliku ja folkloristliku tegevusega tõusis Kreutzwald tekkiva eesti kultuurielu keskseks kujukaks, tema töid ja isikut hinnati kõrgelt. Opetlike ja rahvalagustuslike kirjutistega tahtis ta lugejate silmaringi avardada, teadmisi levitada ja iseseisvat mõtlemist arendada. Kreutzwald hindas kirjandust kui ideellise võitluse võimsat relva, mõistis selgesti selle suurt ühiskondlik-kasvatuslikku tähtsust. Kõige paremini on iseloomustanud Kreutzwaldi kirjanduslikku tegevust, selle mõju J. Smuul, öeldes: «**T a s õ n a d p õ l e s i d k u i t u l i ö ö s . . .**»

Humaanse kultuuritegelase-
na püüdis Kreutzwald
eesti talupoegi mõisnike

omavoli alt vabastada ja neile
inimväärseid elamistingimusi
luua. Kreutzwald oli tõeline

patrioot ja pidas ennast uhkusega eestlaseks. Talurahvas, tema kannatused ja igatsused said talle lähedaseks eelkõige suulise rahvaloomingu kaudu, mida ta juba lapsena vaimustusega kuulas.

Kreutzwaldi suurim loominguiline saavutus, tema elutöö, on eesti rahvuseepose «Kalevipoeg» koostamine rahvaluule ainekul. Oma rõhumisevastase ideestiku, rahvaliku ainese ja rahvuslikult maailmelise kunstilise vormi poolest oli «Kalevipoeg» uus nähtus, mis oluliselt mõjutas kogu järgneva rahvusliku ärkamise perioodi kirjandust, samuti ühiskondliku mõtte arengut.

Fr. R. Kreutzwaldi tegevust on väärikalt hinnatud meie ühiskonnas. Eepost on nõukogude ajal välja antud viiel korral

ja neljal korral ka venekeelses tõlkes. 1961. aastal, «Kalevipoja» ilmumise 100. aastapäeval, toimusid suured pidustused. Laialdaselt leidis tähistamist ka Kreutzwaldi 150. sünniaastapäev, sel puhul ilmus tema viieköiteline teostekogu.

Kuid alati pole see nii olnud. Kahe oma suunalt vastandliku kultuuri olemasolu igas rahvuslikus kultuuris ja nendevaheline võitlus, mida õpetab nägema V. I. Lenin, leiavad veenva kinnituse ka Kreutzwaldi loominguilise pärandi saatuse jälgimisel.

Aastakümnete jooksul püüdis kodanlus igati moonutada ja vassida «Kalevipoja» ideid. Eeposest sai teos, mille ümber ligemale terve sajandi jooksul toimus kahe kultuuri võitlus. (Järg 3. lk.)